

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІАЛЬНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політологія. Національна безпека»
Спеціальність 052 Політологія
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
Протокол № 2 від 27 січня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Соціальні основи безпеки
Викладач (-і)	Ломака Іванна Іванівна
Контактний телефон викладача	+380975421630
E-mail викладача	ivanna.lomaka@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	6 кредити ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	вівторок 15.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Силабус навчальної дисципліни «Соціальні основи безпеки» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія. Національна безпека».</p> <p>Предметом вивчення навчальної дисципліни є стан суспільства в якому всі системоутворюючі (фундаментальні) соціальні інститути, збалансовано функціонуючи і конструктивно взаємодіючи, забезпечують сталий, з позитивною динамікою, розвиток особистості, суспільства й держави, своєчасно і ефективно нейтралізують внутрішні й зовнішні загрози запобігаючи втратам суспільних ресурсів.</p> <p>Навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти першого рівня передбачає вивчення дисципліни «Соціальні основи безпеки» за денною формою навчання в обсязі 180 годин, в тому числі: 30 годин лекцій, 30 години семінарських занять і 120 години самостійної роботи. Навчальна дисципліна вивчається протягом одного семестру; результатом засвоєння матеріалу є складання здобувачами вищої освіти першого рівня екзамену.</p> <p><i>Лекційні заняття</i> системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам освіти усвідомити його значення, обсяг і структуру, зміст окремих розділів і тем, надають змістовну, організаційну та методичну допомогу у самостійному їх вивченні, визначають найбільш складні теми та питання.</p> <p>Вивчення курсу «Соціальні основи безпеки» передбачає засвоєння теоретичного матеріалу в сфері соціальної безпеки, сприяє формуванню знань про основні поняття соціальної безпеки особистості, поняття сталого розвитку, основні проблеми глобальної безпеки людини, суспільства, держави.</p> <p>Проведення <i>практичних та семінарських занять</i> має на меті надати здобувачам вищої освіти першого рівня навички практичного застосовувати набутих під час лекцій теоретичних знань при вирішенні складних завдань, що можуть виникати в сфері соціальної безпеки.</p> <p><i>Самостійна робота</i> здобувачів освіти є невід'ємною складовою частиною навчального процесу. Основна мета самостійної роботи – засвоєння навчального матеріалу, передбаченого програмою курсу і не охопленого іншими видами занять – лекційними, семінарськими тощо. Самостійна робота здобувачів освіти сприяє розвитку у них критичного мислення та формування навичок цілеспрямованої самостійної роботи з літературними джерелами, нормативними документами, інформацією в цілому та вміння на їх основі аналізувати та вирішувати проблемні питання і робити власні висновки та обґрунтування як</p>	

теоретичного, так і практичного характеру.

Опанувавши курс, здобувачі вищої освіти використовувати теоретичні знання з дисципліни у практичній діяльності; будуть ґрунтовно знати й розуміти національні інтереси держави в сфері соціальної безпеки. Здобувачі освіти отримують теоретичні знання і практичні навички щодо забезпечення соціальної безпеки та дослідження актуальних проблем безпекознавчої соціальної компоненти країни. можуть обґрунтовано використовувати професійно профільовані знання щодо забезпечення соціальної безпеки у професійній сфері на основі системного підходу. А також ідентифікувати загрози і ризики соціальної безпеки та її складових, вміти приймати рішення на різних ієрархічних рівнях з безпеки соціальних систем. Фахівці з даної сфери володіють знаннями щодо особливостей безпеки соціальної системи, а також формування концептуальних навичок щодо моделювання систем соціобезпеки.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальні основи безпеки» є формування у здобувачів освіти системи ґрунтовних теоретичних знань про суспільні й природні чинники соціальної безпеки особистості, суспільства, держави; політичні, правові, демографічні аспекти безпеки особистості. Оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками з основ управління безпекою соціальних систем, формування концептуальних навичок щодо моделювання систем соціобезпеки.

Основними цілями вивчення дисципліни є формування у здобувачів освіти поглядів на концепції соціальної природи особистості, суспільства, держави в контексті специфіки сучасного суспільно-політичного простору; сприяти формуванню знань про основні поняття соціальної безпеки держави, суспільства, особистості, поняття сталого розвитку, основні проблеми глобальної безпеки людини як біосоціальної істоти; сформувати у студентів уявлення про домінуючі тенденції та найбільш суперечливі проблеми в галузі соціальної безпеки особистості в умовах ХХІ століття. Забезпечити реалізацію навичок студентів давати основні характеристики суспільним й природним чинникам соціальної безпеки особистості, політичним, правовим і демографічним аспектам безпеки особистості; визначати основні напрями та протиріччя процесу формування глобальної системи безпеки особистості; характеризувати політичний, правовий та демографічний аспекти безпеки особистості, факторів розгортання міжнародного тероризму та міжнародної злочинності як ключових складників глобальної небезпеки.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Фахові компетентності:

СК5. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах її функціонування.

СК07. Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності, зокрема, з урахуванням забезпечення сфери національної безпеки держави.

РН4. Знати закономірності формування, розвитку та функціонування системи національної безпеки.

РН12. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, теорії безпеки, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних і глобальних студій у професійній діяльності.

РН18. Використовувати законодавство, вітчизняний та зарубіжний досвід у сферах забезпечення національної безпеки, здійснювати науковий аналіз її сучасного стану.

РН19. Виявляти загрози національній безпеці держави у відповідних сферах, тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток сценаріїв виникнення надзвичайних ситуацій (аварій, катастроф тощо) узагальнювати та аналізувати причини їх виникнення, розробляти та організовувати проведення заходів їх протидії актуальним і потенційним загрозам.

РН20. Здатність проводити постійну роботу із запобігання виникнення надзвичайних ситуацій на підприємстві, установі, організації.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Лекції	30
семінарські заняття / практичні / лабораторні	30
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
5	052 Політологія. Національна безпека	3	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1 Теоретичні засади сутності та змісту соціальної безпеки	2		5
Тема 2 Історія становлення інституту соціальної держави	2		5
Тема 3 Формування соціальної держави в Україні.	2	2	5
Тема 4 Зарубіжні моделі соціальної держави	2		5
Тема 5 Нормативно правове забезпечення соціальної безпеки в Україні.	2		5
Тема 6 Соціальна безпека людини.	4		5
Тема 7 Соціальна безпека суспільства	2	2	5
Тема 8 Релігійна безпека	2		5
Тема 9. Етнонаціональна та етнополітична безпека	2	2	5
Тема 10. Соціальна безпека держави.	4	2	5
Тема 11 Основні соціальні загрози. Стратегія та шляхи подолання.	2	2	5
Тема 12 Стратегія соціальної безпеки України.	2	2	5
Тема 13 Особливості реалізації соціальної політики в сучасній Україні.	2		5
Тема 14 Соціальна безпека як пріоритетна складова національної безпеки.		2	5
Тема 15 Соціальні групи та національна безпека держави.		2	10
Тема 16 Теоретичні основи соціального забезпечення. (соціального захисту)		2	5

Тема 17 Ефективне функціонування ринку праці як основа соціальної стабільності.		2	10
Тема 18 Соціальна діяльність релігійних організацій.		2	5
Тема 19 Соціально – психологічні особливості злочинних груп.		2	10
Тема 20 Світовий досвід моделей соціальної політики та їх можливість використання в Україні.		4	10
	ЗАГ:	30	30
			120

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Структура розподілу балів передбачає: 1) відповіді на семінарських заняттях – 30 балів; 2) написання контрольної письмової роботи – 10 балів; 3) виконання індивідуального завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми політологічного характеру – 10 балів (з них 5 балів – за проєкт, 5 балів – за представлення). 4) написання екзаменаційної роботи (тестування) – 50 балів. Загальна кількість – <i>100 балів</i> .			
	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЕCTS	Оцінка за національною шкалою. Для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	Оцінка за національною шкалою. Для заліку
	90 – 100	A	відмінно	зараховано
	80 – 89	B	добре	зараховано
	70 – 79	C	добре	зараховано
	60 – 69	D	задовільно	зараховано
	50 – 59	E	задовільно	зараховано
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов'язковим	не зараховано з

			повторним вивченням дисципліни	обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмових робіт	<p>Виконання письмової роботи передбачає:</p> <p>1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль;</p> <p>2) написання письмової роботи передбачає виконання здобувачами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає:</p> <ul style="list-style-type: none"> – виявлення розуміння сутності понять і термінів – <i>3 бали</i>; – вміння структурувати основні принципи та методи дослідження – <i>4 бали</i>; – знання теоретичних засад, завдань, методів – <i>3 бали</i>; <p>Загальна кількість – <i>10 балів</i>.</p>			
Семінарські заняття	<p>На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки.</p> <p>Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні від 26 до 100 балів.</p> <p>90 - 100 балів студент отримує за вичерпну бездоганну відповідь із наведенням двох і більше прикладів на підтвердження теоретичного положення, яке розглядається.</p> <p>80 – 89 балів за повну відповідь із наведенням двох і більше прикладів</p> <p>70 -79 балів – за повну відповідь із наведенням двох прикладів проте з однією-двома змістовими неточностями.</p> <p>50 -69 балів – за неповну правильну відповідь, або таку, що містить ряд змістових неточностей чи невірно наведені приклади або їх відсутність.</p> <p>26 -49 балів – за часткову, з грубими недоліками відповідь, або за її неадекватність завданню чи відсутність взагалі.</p> <p>При переведенні в бали в сумі можна набрати 30 балів. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо.</p>			

Умови допуску до підсумкового контролю	Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні від 26 до 100 балів.
Підсумковий контроль	Форма контролю - екзамен; Форма здачі - письмова; Підсумковий тест складається з 50 завдань, виконання яких демонструє рівень теоретичних знань та сформованості у студентів практичних навичок і вмінь. Правильний варіант відповіді оцінюється в 1 бал. (Або письмові відповіді на запитання білету. В білеті 4 запитання: три описового характеру (15 балів) та одне питання на знання категоріально – понятійного апарату навчальної дисципліни (5 балів)).

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: студент зобов'язаний добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю, які виносяться на практичні заняття та самостійну роботу. вчасно виконати письмове завдання (підготовка реферату; виконати підсумковий тест у зазначений день. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Академічна доброчесність: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв, планшета чи іншого мобільного пристрою під час опитування, виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до не зарахування результатів чи не складання тестування відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Відвідування занять. При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність студента на заняттях (у тому числі на лекційних), пропуски та спізнення без поважної причини, що передбачено Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Студенти мають можливість відпрацювати заняття, які було пропущено з поважних причин, а також отримати роз'яснення питань, з якими виникли труднощі у процесі підготовки до семінарських занять і письмових робіт, на консультаціях викладача кожного вівторка о 15.00.

Навчання за індивідуальним графіком: студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань. системі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Неформальна освіта: порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів на платформах самоосвіти Prometheus, EdEra,

Coursera, UdeMy, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Повторне вивчення дисципліни: студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.

Наприкінці курсу студенти мають можливість надати відгуки та пропозиції щодо якості викладання дисципліни на сайті <https://d-learn.pnu.edu.ua>

8. Рекомендована література

Література:

Нормативно-правові акти

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37–38. Ст. 2004 ; поточна ред. – Ред. від 25.09.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

2. Закону України «Концепція соціальної держави України». (№ 2312 від 2.04.2008 р.)

Підручники, посібники, статті:

1. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення : монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. – Львів : Сполом, 2020. – 418 с. URL: <http://surl.li/qgrax>

2. Соціальна безпека: теорія та українська практика: Монографія / І. Ф. Гнибіденко, А. М. Колот, О. Ф. Новікова та ін.; За ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогового. — К.: КНЕУ, 2006. — 292 с. - . URL: <http://surl.li/qgrhn>

3. Основи соціальної безпеки : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Кравченко Л. В. — Умань : Візаві, 2022. — 127 с. - URL: <http://surl.li/myqdi>

4.Макарова О.В. Соціальна політика в Україні: Монографія / О.В. Макарова ; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. — К., 2015. — 244 с. - URL: https://www.idss.org.ua/monografii/2015_Makarova.pdf

5. Олійник О.О. О-53 Соціальна відповідальність: Навч. посіб. – Рівне : НУВГП, 2016. – 222 с. - URL: <http://surl.li/ednxk>

6. О.З. Панкевич СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА: ПРОБЛЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ: Монографія / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. П.М. Рабіновича. - Львів: Львівський юридичний інститут МВС України, 2004. – 183 с. - URL: <http://surl.li/ewsul>

7. Сидорчук О. Г. С 34 Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення [Текст] : монографія / О. Г. Сидорчук. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. — 492 с. - URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_pravo/sydorchuk_mon.pdf

8. Франчук В. І. Теорія безпеки соціальних систем : підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. / І. І. Франчук . - Львів; Одеса : Фенікс, 2020. – 224 с. - URL: <http://surl.li/qgriz>

9. Право соціального забезпечення : підручник / [О. М. Ярошенко, А. М. Слюсар, І. А. Ветухова

та ін.] ; за заг. ред. О. М. Ярошенка. – Харків : Право, 2019. – 376 с.- URL: <http://surl.li/qgrfl>

10. Якимчук А. Ю. Оцінка показників соціальної безпеки України в контексті національної безпеки держави задля досягнення цілей сталого розвитку - URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/13-14_2020/13.pdf

11. Ломака І. І., Липчук О. І., Кобець Ю. В. Соціальна складова національної безпеки: міжнародний досвід. «Держава та регіони. Серія: Державне управління» № 3. 2021. С. 48 - 56. http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2021/8.pdf

12. Ломака І.І., Війна як чинник нестабільності в сучасній Україні та її вплив на сфери національної безпеки//Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса: Гельветика. 2024. Вип. 17. с 82 - 90. <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/issue/view/19/19>

13. Липчук О.І., Ломака І. І. Співпраця України та міжнародних інституцій в контексті проблем застосування біологічної та хімічної зброї під час російської агресії в Україні. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса: Гельветика. 2024. Вип. 19. с.105 -113. <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/issue/view/21/21>

14. Ломака І. І., Микитин А. Релігійна складова національної безпеки в Україні. Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Одеса: Гельветика. 2024. Вип. 19. с.113 - 122. <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/issue/view/21/21>

15. Nazarova G., Demianenko A. Analysis of the human security in Ukraine in a regional perspective. *Social and labour relations: theory and practice*. 2018. № 8(2). P. 1–7. doi:10.21511/slrtp.8(2).2018.01.

16. Nazarova G., Jaworska M., Nazarov N., Dybach I., Demianenko A. Improvement of the method measuring the security of human development: case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*. 2019. 17 (4). P. 226–238. doi : 10.21511/ppm.17(4).2019.19.

Інформаційні ресурси

14. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

15. Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи Національної академії наук України. URL: <http://www.idss.org.ua/>.

16. Реєстр наукових фахових видань України. URL: <http://nfv.ukrintei.ua/>

Інформаційні ресурси

1. <https://www.coursera.org>
2. <https://www.udemy.com/>
3. <https://prometheus.org.ua>
4. <https://www.ed-era.com>
5. <https://www.futurelearn.com>
6. <https://vumonline.ua>

Рекомендовані до опрацювання курси на платформах самоосвіти (або інші на вибір студента).

Prometheus

- Волонтерство під час війни. <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/war-time-volunteering/>
- Міжнародне гуманітарне право у професійній діяльності публічних службовців <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/humanitarian-law-public-servants/>
- Протидія торгівлі людьми в Україні. Вплив війни. <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/anti-trafficking-ukraine/>
- Добробут планети. Що має знати і може вміти кожен. <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/planet-wellbeing-knowledge/>
- Захист релігійних прав і свобод в Україні в умовах змін. <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/zakhyst-relihiinykh-prav-v-ukraini/>
- Соціальне підприємництво. <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/social-entrepreneurship/>

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті дистанційного навчання Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

<https://d-learn.pnu.edu.ua/> .....

Викладач _____ Іванна Ломака